

Az evangélikus egyházban széles körben ismert Gáncs Aladár neve. Sokakat gazdagított nemcsak igehirdetői, hanem egyházzenei szolgálatával is, gyülekezeti kántorként, orgonaestek szólístájaként. Széles körű tájékozottsággal megalapozott és ügyszeretettől áthatott szavai sokak számára hozták közel az egyházzene egy-egy területét. Bach-életrajza —az Evangélikus Sajtóosztály egyik legsikeresebb kiadása— 2000 példányban kelt el. Régi adósságunkat szeretnénk törleszteni, amikor folyóiratunkban is bemutatjuk Aladár bácsit. Jelenlegi „birodalma”, az Evangélikus Országos Levéltár egyik szobája, itt ültünk le beszélgetni.

Beszélgetés Gáncs Aladárral

F. A.: Először arra kértem, hogy zenei tanulmányairól meséljen.

G. A.: Orgonatanulmányaimat az 1943–44-es tanévben a Budai Zeneakadémián kezdtem Kapi-Králik Jenőnél. Ez egy év után megakadt, mivel Sopronba mentem az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karára.

1954-ben —mint nyíregyházi főorgonás— tovább akartam tanulni a Debreceni Konzervatórium orgonatan szakán. Jelentkeztem felvételre, de mivel lelkeszi státusomat is megtartottam, jelentkezésekre nem is válaszoltak. Ezért még három évig magánúton, Gergely Ferencnél Budapesten tanultam tovább.

Párhuzamosan folytattam diákkoromban megkezdett zongoratanulmányaimat Starky Tibornál. Összegezve: öt év zongora- és négy év orgonatanulás után művészi diplomáig saját hibámon kívül sajnos nem juthattam el.

F. G.: Hogyan kamatoztatta Aladár bácsi zenei tudását a soproni teológiai tanulmányok befejezése után?

G. A.: Bajai majd budapest-kelenföldi segédlelkészi évek és négy küzdelmes csepeli hitoktató-lelkészi év után a nyíregyházi gyülekezet hívott meg főorgonás-lelkésznek.

Ezt az 1952-vel kezdődő időszakot tekintem bizonyos szempontból pályám virágkorának. Negyventagú énekkart vezettem. A kórust a gyülekezeti tagokból szerveztem. Rendszeresen énekelünk az istentiszteleteken, sok meghívást kaptunk vendégszolgálatokra is. Életre szóló élmény volt átélni e munka közösségteremtő erejét a hétköznapi életben vagy a közös úrvacsoravétel alkalmával, vagy amikor évente egyszer közösen emlékeztünk meg a kórus előrement tagjairól a temetőben.

Széles körű liturgikus szolgálatom része volt a vesperák vezetése is. Itt a liturgikus éneklés, a korál, az énekkari és az orgonamuzsika egymást kiegészítő egységét élhettük át.

Orgonistaként nemcsak a vasárnapi istentiszteleteken játszottam. Nyíregyházán minden reggel volt istentisztelet orgonával. Ezeken többek között Frescobaldi és régi német mesterek műveit szólaltattam meg.

Érdekes és sikeres kezdeményezés volt 1969-től Nyíregyházán a havi orgonafélórák beindítása. Mondhatjuk, hogy ez a város zenei életében is döntő sze-

repet játszott. A szerény kezdet (25–30 hallgató) után a közönség rohamosan szaporodott. Nem egyszer több száz, olykor ezer ember jött el a templomba, amely olyan zsúfolt volt, mint egy húsvéti főistentiszteleten. Elsősorban a helyi fiatalok — főként főiskolások — és az értelmiség vett részt e koncerteken.

Lényeges volt, hogy télen sem tartottunk szünetet. A létszám emelkedéséhez hozzájárult az is, hogy a helyi újság, a „Kelet Magyarország” is hónapról hónapra propagálta az alkalmakat.

Tíz évig magam adtam a hangversenyeket társadalmi munkában. Anyagiak hiányában évente egyszer tudtunk csak vendégművészt hívni.

F. G.: Nyíregyháza után pesti időszak következett.

G. A.: 1978-tól a Fasorba kerültem. Itt is kettős szolgálatom volt. Lelkészként főleg a kántori szolgálat volt a feladatom. Pozitív hatást jelentett, hogy a budapesti művészekkel kapcsolatot tarthattam. Sok vidéki meghívást kaptam orgonahangversenyekre. A Sajtóosztálytól rendszeresen felkértek cikke írására. Több külföldi orgona-tanulmányutat is szervezhettem.

F. G.: Milyen orgonák álltak Aladár bácsi rendelkezésére Nyíregyházán és a Fasorban?

G. A.: A nyíregyházi időszakban kezdettől fogva problémát okozott, hogy a barokk és elsősorban a Bach-irodalom számára nem volt kielégítő a Rieger-orgona. Rengeteg orgonaépítészeti szakkönyvet elolvastam. Kisebb átépítések meg is valósultak, de anyagiak hiánya miatt komolyabb átépítésre nem kerülhetett sor. Vidéki és külföldi útjaim során egyre jobban lebilincselte a régi orgonák hangjának szépsége.

A fasori templomban Angster-orgona áll. Itt szolgált annak idején Peskó Zoltán is. Ezen a hangszeren 1988-ban a táskaládát elektromos kúpládára cseréltük. Új játszóasztalt készítettünk, a II. manuált lényegesen kibővítettük, önálló jelleget kapott a Scharff révén.

F. G.: Az egyházzene ügyét nemcsak gyülekezeti kántorként, de kántorképzős előadóként és számos cikk írójaként is rendszeresen képviseli Aladár bácsi. Kérem, erről is tessék mesélni!

G. A.: Több, mint húsz éven át tanítottam a Fóti Kántorképzőben. Az orgonatanítás mellett egy-egy Bach-mű elemzésével próbáltam a fiatalok szívébe vésni a zene teológiáját.

Nagyon sokat merítettem a 30-as évek liturgikus, ének- és orgonamozgalmából. Éppúgy feladatommak éreztem Bach és a régi mesterek műveinek megismertetését és népszerűsítését, mint az orgonaépítészet korszerű elveinek alkalmazását.

Egyházi szaklapokban megjelent számos cikkem mellett csak két nagyobb tanulmányomat említem meg:

— „A templomi orgonajáték története Bachig” 1960 (a 200 oldalas tanulmány publikálása papi mivoltom miatt nem sikerült)

— „A zene teológiája” — 1965 (100 oldal)

— „Az ötödik evangélista?” címmel Bach-monográfiám jelent meg 1985-ben az Evangelikus Sajtóosztály kiadásában.

A Lipcsei Bach Társaság tagjai sorába 1965-ben vettek fel, több cikkemet a Bach Társaság levéltárában őrzik.

F. G.: Hogyan fogalmazná meg Aladár bácsi egyházzenei ars poeticáját?

G. A.: Külföldi útjaim során (Hollandia, NDK, NSZK, Finnország) a régi orgonák tanulmányozásán túl, több kiváló egyházzeneésszel is megismerkedtem. 26 évi karvezetői munkám és számtalan zene-teológiai szakkönyv olvasása révén alakult ki „ars poeticám”. Ezt csak pár mondatban summázom:

— Az egyházi zene nem dísz az istentiszteleten, hanem a liturgia szerves része.

— Az egyházi ének és zene kettős funkciója: predikatív (igehirdető) és adoratív (dicsőítő).

— Mind az orgonának, mind az énekkarnak kettős funkciója van a templomban. Ezt nevezhetjük liturgikus és koncert-szolgálatnak.

— Az egyházi zene alapja az éneklő gyülekezet, melynek életjele az ének. Evangélikus gyakorlatunkban a korálé a központi szerep. Bach műveinek a megértéséhez is ez adja a kulcsot. Evangélikusság Gerhardt Pál vagy Bach nélkül éppúgy elképzelhetetlen, mint Luther nélkül.

F. G.: Köszönöm a beszélgetést!

Finta Gergely

Kántorképzésünkről

Eredmények — remények és csalódások — bizakodásunk

Ismét befejeződött egy évközi kántorképző tanfolyam: az 1998. május 9-én, szombaton, a fél tizenegy órakor kezdődött vizsgán ki-ki számot adhatott fejlődéséről, együtt örülhettünk az elért eredményeknek, s hálaadással értékelhettük a mögöttünk álló tanévet a *fóti Mandák Otthonban*, a magyarországi evangélikus kántorképzés több évtizedes hagyományokkal rendelkező központjában (Fót, Berda József u. 3.).

Három orgonatanár (*Trajtler Gábor, Gálos Miklós és Németh Csaba*) növendékei vizsgáltak, a többi beszámoló a szükséges szolfézs és összhangzattan, egyházi ének és liturgika illetve orgonaismeret tárgyakból már korábban, április 18-án lezajlott. (E tárgyak tanárai: *Csernyik Balázs, Bence Gábor és Trajtler Gábor.*) Karvezetésből a végzős hallgatók a nyári tanfolyamok valamelyikén vizsgázhatnak, vagy már vizsgáltak is.

Idén négy hallgató pályázott az Intézet által kiadható legmagasabb szintű bizonyítványra, a kántori oklevélre. Néhányan kántori vagy segédkántori bizonyítványt kaphatnak. Külön örömeink, hogy a hallgatók egy része állandó tagja a Kántorképző Intézet énekkarának, a Mandák Kórusnak is. Komoly nyereség ez számukra zeneileg, s az ottani közösség megtartó erő is a rendszeres szolgálatban, erősítője az elkötelezettségnek. Ugyanígy fontos az is,